

Richard Mikkelsen: Danski inn- satsurin solidariskur mótvegis føroyingum

Formaðurin í Fíggjagargrunninum frá 1992, Richard Mikkelsen, ger her nakrar viðmerkingar nøkur av teimum kritisku sjónarmiðunum, sum í síðstuni hava verið førd fram í fjølmiðlunum móti eitt nú bankasamanleggingini

For en dansk tilskuer tegner aktørerne i den offentlige debat på Færøerne desværre alt for ofte et skævt billede af de faktiske forhold. Man er ikke så nøjeregnende med kendsgerninger, men kaster sig med stor lidenskab ud i noget, der har karakter af polemik, varetægelse af politiske interesser og ikke mindst kritik af Danmark og danskere. Det er formentlig også sjovere, men ikke særlig hjælpsomt. Følgende tilfælde skal nævnes:

1. Det hævdes, at støtten til bankerne er kommet kreditorerne til gode. Her tænkes vel sagtens mest på danske banker, der havde udlån til de to store færøske banker eller på anden måde var engageret i det færøske banksystem. Kan man vinde gehør for denne påstand, vil man med større vægt kunne argumentere for, at Danmark skal påtage sig en del af ansvaret for de 2 1/2 mia. kr., der blev brugt ved rensningen af bankerne.

Den alternative løsning ville formentlig have været konkurs, som af mange på Færøerne er den foretrukne form for oprydning. Der kunne også tænkes andre muligheder, men underskuddene var en realitet og kunne ikke trylles væk ved nok så raffinerede metoder.

Sandheden er, at ved en konkurs ville det færøske samfund være kommet til at bære stort set samme byrde, blot fordelt på en anden måde. Og de videregående virkninger ville have været katastrofale.

Da det gik galt for Sjóvinnubankin, havde banken et samlet indlån på 2 1/2 mia. kr., dvs. et meget stort beløb. Men kun en mindre del heraf ville være blevet dækket af Indskydergarantifonden. Dette skyldes den aty-

piske fordeling af indlån i færøske pengeinstitutter karakteriseret ved store indlån, der gik ud over grænsen for Fondens refusion – med visse undtagelser 250.000 kr. pr. indskyder. Kun ca. en tredjedel af indlånermassen ville være blevet dækket. Resten, 1 1/2 mia. kr. eller mere, ville være tabt, eller sagt mere præcist, måtte anmeldes som krav i konkursboet.

De store tabere ville være kunder med opsparingsindskud, bl.a. til betryggelse af alderdommen, mange store erhvervsvirksomheder, der ville få et knæk, og ikke mindst Landskassen og offentlige fonde m.v., der havde endog meget store indskud. Endvidere ville Landskassens tab på de tidligere så generøst udstedte garantier for bankudlån uundgåeligt være blevet større ved en konkurs end ved en rolig afvikling.

Det er rigtigt, at også udenlandske pengeinstitutter ville have tabt penge, men ikke fuldt ud svarende til deres tilgodehavender, da en del af kreditterne var sikret ved obligationsdepoter, etc.

Gør man regnestykket op, ville Landsstyret have sparet 650 mill. kr., der blev brugt ved de to første rekonstruktioner, og de 675 mill. kr., der anvendtes ved den sidste. Og Færøerne ville have fået en sum penge fra Indskydergarantifonden. Men heroverfor står de private indskyderes tab samt Landskassens tab som indskyder og garant, og disse tab kunne meget vel tilsammen være løbet op i samme størrelsesorden, om end der ad åre ville have været mulighed for en vis konkursdividende fra boet. Billedet er mod andre ord langt mere nuanceret, end kritikkerne

gør det til.

Situationen i Føroya Banki var den samme hvad angår indlån m.v. Man skal endvidere være opmærksom på, at var Sjóvinnubankin gået ned, ville der være opstået en tillidskrise til banksystemet, og det er helt urealistisk at forestille sig, at Føroya Banki havde haft kræfter til at fylde »hullet« ud. Store dele af det færøske erhvervsliv ville have stået uden en bankforbindelse, dvs. uden at kunne finansiere driften, med alt hvad det havde indebåret af yderligere arbejdsløshed og dermed større sociale udgifter og manglende skatteindtægter for Landskassen. Man kan derfor med fuld ret sige, at de afledede virkninger af en konkurs i Sjóvinnubankin havde været katastrofale.

Aktiebyttet har været meget kritiseret, det var muligt, at det ville have medført en anderledes rolig strukturalisering inden for fiskeindustrien og fiskerierhvervet. Man glemmer, at dette var en vigtig begrundelse for Landsstyrets tilslutning, således som det fremgår af Landsstyrets pressemeddelelse herom. Det er da også symptomatisk, at den krasse kritik først fremkom måneder efter, at ulykkerne for alvor ralede ned over Færøerne.

Endvidere bør man være opmærksom på forhistorien og lighedsprincipperne i denne sag.

Fra dansk side måtte det i første omgang være betænkeligt at deltage i en rensning af Sjóvinnubankin ud fra det synspunkt, at det var en sag, som Landsstyret selv måtte tage sig af. Efter en vurdering af konsekvenserne gik regeringen dog med til den ordning, der fremgår af pressemeddelelsen af 6.

oktober 1992.

De færøske forhandlere fik således ikke trukket noget ned over hovedet. Fremtvunget af omstændighederne fremkom de med et ønske om hjælp, og det blev opfyldt.

Der blev hermed lagt en linie, som indebar offentlig støtte til den ene af de to store banker, der begge var hårdt ramt af nedturen i den færøske økonomi. Da den anden bank havde mindst lige så stor betydning for erhvervsfinansieringen m.v., var det svært at afvise Den Danske Banks argument om, at der med denne støtte var skabt ulige vilkår for Føroya Banki. Det hører nu engang med i en retssat, at lovgivningen og forvaltningen tilrettelægges sådan, at nogenlunde ensartede virksomheder – med streng underensartet – får tilsvarende lige muligheder. Havde Føroya Banki haft færøsk aktiemajoritet, ville holdningen formentlig have været en anden. Nu var hovedaktionæren den rige onkel Joakim, og for ham gælder der åbenbart andre regler.

At kreditekspansionen på Færøerne var for kraftig i de gode år er en kendt sag, og man hører nu påstande om, at Den Danske Bank skulle have et særligt ansvar for, at Føroya Banki, som det hedder »kastede penge i nakken på folk«. Men det er nu først og fremmest låntagers ansvar ikke at gældssætte sig ud over, hvad han mener at kunne tilbagebetale. Og vælter konjunkturerne regnestykket, fordi forudsætningerne var for optimistiske, kan man ikke uden vide-

re overvælte ansvaret på banken, endside dens hovedaktionær. I øvrigt var den anden bank hverken værre eller bedre i så henseende.

2. Føroya Fiskavirkning har også været i søgelyset, men det er selvfølgelig ikke rigtigt, at kreditorerne søgte at mele deres egen kage eller gennemtvang en sanering byggende på kreditorinteresser. Kreditorerne har tværtimod tabt penge, mange penge endda, og de kapitalproblemer, som Føroya Fiskavirkning har at slås med, skal nok blive løst – ved kreditorernes hjælp.

Det er i øvrigt sagkyndige færingar der styrer selskabet, som er på vej til at blive et effektivt og slagkraftigt foretagende.

Som en sidebemærkning var det overraskende i Berlingske Tidende fra den 24. ds. at kunne læse, at den færøske fiskeindustri er konkurstruet. Udtalelsen, der er fremsat af en færøsk embedsmand, er ikke ligefrem fremmede for tilliden og må nærmest betegnes som uansvarlig.

3. Det er endelig ejendommeligt at være vidne til, hvordan fiskeripolitikken vrides og vendes på en måde, så færingerne ikke har lod og del i noget som helst. Alt er danskernes skyld, herunder den skrækkelige Finansieringsfond af 1992. Man tager sig til hovedet og spørger, hvor man vil hen med den slags kommentarer. Selvfølgelig ser Finansieringsfonden gerne en effektiv fiskeripolitik, men det var Strukturudvalget med dets helt overvejende færøske majoritet, der lagde

op til, hvordan det skulle gøres. Det var herfra, at kvotesystemet blev blåstemplet, og det var herfra, man lagde op til en sanering af fiskeriflåden ved »en makanisme, hvor erhvervet selv indstiller sig efter ressourcegrundlaget«.

Realiteten er, at det er færingar, der regerer på disse som på andre områder, og man må a priori gå ud fra, at de ved, hvad det drejer sig om.

4. Til sidst dette: Den danske indsats er udtryk for solidaritet med Færøerne. Ingen tvivl om det. At man i forbindelse med de danske lån har drøftet opstramninger af den ene og den anden art må for en sund bedømmelse ses som en selvfølge. Målsætningen har været og er stadig på sigt at få genoprettet den færøske økonomi og styrket de færøske finanser, ikke at tilgode disse snævre danske interesser, hvad de så end måtte være.

Der er i vid udstrækning forståelse i Danmark for Færøernes gældsproblem og for den forfærdeligt store arbejdsløshed, men disse alvorlige spørgsmål bør diskuteres i deres egen ret og på deres egne præmisser og ikke ved at dunke kreditorerne oven i hovedet. Er aktørerne i debatten samfundsforskere, økonomer eller andet godtfolk, må man kunne forvente et vis mindstemål af indsigt og saglighed. Ellers ender diskussionen med at blive snik-snak i andegården.

København,
den 28. november 1994
Richard Mikkelsen